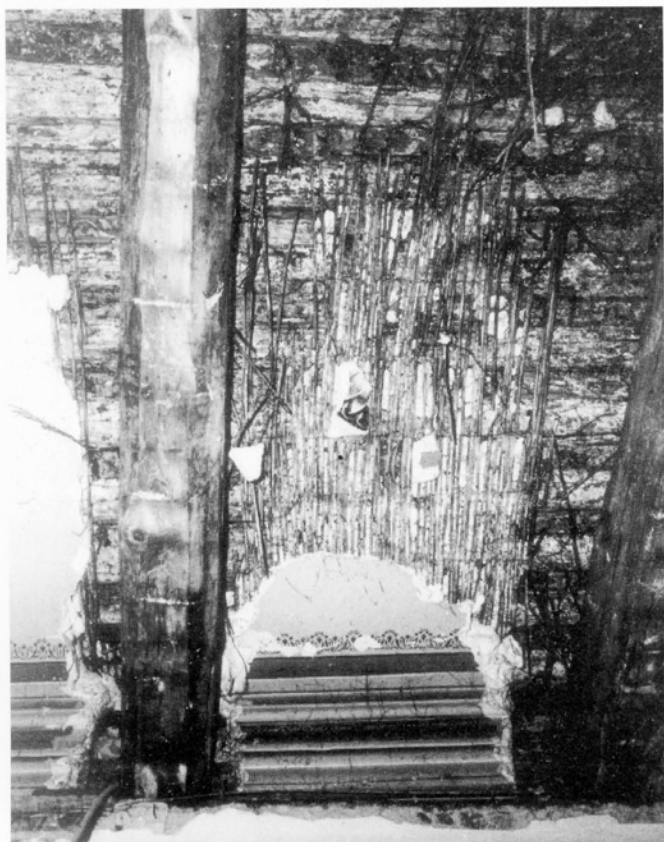

NÁLEZ RENESANČNÍHO POVALOVÉHO STROPU V PROSTORÁCH SPOJENÝCH ČÁSTÍ PRVNÍCH PODLAŽÍ V DOMECH MALÉ NÁMĚSTÍ 14, ČP. 456 A KARLOVA 48, ČP. 455

VÁCLAV ŠPALE

Nynější podoba dvou sousedících domů na rohu Malého náměstí a Karlovy ulice, čp. 456 a 455 se od středověku utvářela podle samostatných osudů. Z pramenů není zcela jasné, kdy došlo k propojení částí jejich prvních podlaží do sice rozsáhlého, ale různorodého celku. Po dobu nejméně tři posledních desetiletí zde byly chemické laboratoře, po jejichž přesídlení nový nájemce zahájil v objektu rozsáhlou rekonstrukci. Bohužel teprve po provedení celé řady stavebních zásahů bylo přikročeno k restaurátorskému průzkumu, který odhalil zajímavé nálezy.

Architektonicky hodnotné jsou zejména místnosti s klenbami v zadním traktu průčelního křídla a v křídle přiléhajícím k Hlavsově ulici, kde byl také objeven renesanční záklopový strop s dekorativní výzdobou. Nejbohatší na nálezy byly však místnosti při průčelí obou domů. Ve dvou místnostech v nároží Karlovy ulice a Malého náměstí, v domě čp. 455, s nižší úrovní

Obr. 1: Pohled na část stropu po odstranění podbití. (Foto Jiří Čech)

Obr. 2: Dekory na dřevěných páskách mezi povaly - detail, v pravé části barokní přemalba na papírové bandáži. (Foto Jiří Čech)

podlah proti ostatním prostorům, bylo nalezeno, byť pouze ve fragmentech, velké množství omítkových vrstev. Nejstarší byly zbytky dvou hrubých gotických omítek, po nich následovala renesanční vrstva s malířskou dekorativní výzdobou, dále barokní vrstva bez výzdoby a po ní další barokní vrstva s výzdobou, na nich rokoková, dále klasicistní a konečně vrstva z období tzv. druhého rokoka, všechny s fragmenty výzdoby.

Sousední prostory v průčelí, patřící k domu čp. 456, tvoří několik menších místností, které měly před průzkumem ploché stropy. Sondami bylo zjištěno, že nad úrovní těchto stropů je zachována starší konstrukce s barevnou polychromií. Po dohodě se zástupci památkové péče a s investorem byl stávající strop nejprve částečně a později téměř zcela demontován, a tak byl odhalen renesanční malovaný strop pokrývající celý prostor. Nález dokládá, že v renesanci byl v celé části při průčelí domu v prvním patře velký sál. Konstrukci stropu tvořil mohutný trám, uložený napříč místností v její polovině a další dva slabší profilované trámy jsou

Obr. 3: Medailon s hlavou na boku hlavního trámu. (Foto Jiří Čech)

Obr. 4: Dekory na dřevěných páskách mezi povaly - detail.
(Foto Jiří Čech)

pak těsně při severní a jižní stěně. Na trámech byla uložena kulatina, začištěná ve spárách slabými plochými dřevěnými pásky, špánami. Trámy, povaly i špány byly malířsky vyzdobeny. Vlivem dalších úprav byla poškozena a setřena výzdoba na spodní straně hlavního trámu a na povalech. Na plochých špánách je zachována a je velmi bohatá. Tvoří ji klasická renesanční groteska, ve které rostlinné motivy plynule přecházejí v části lidských a zvířecích těl. Dekory jsou provedeny v monochromní světlešedé barevnosti s šedomodrou kresbou a stíny a s bílými světlými. Podklady jsou pak ostré červené, modré a zelené. Na povalech jsou pouze zbytky okrové barvy na bílém nátěru. Na bocích hlavního trámu je okrové členění přerušeno kruhovými medailonky s lidskými hlavami. Na renesanční vrstvě je pak barokní přemalba, dnes prakticky nečitelná, která je i na papírových bandážích, které překrývají škvíry mezi jednotlivými dřevěnými prvky. Ve škvírách je patrné původní těsnění přírodními materiály (mechy a pod.). Konstrukce s jedním hlavním trámem nebyla příliš dostatečná a v souvislosti s větším zatěžováním vyššího patra začala činit statické potíže. U hlavního trámu došlo k značnému průhybu, a proto byla klasicistní úprava motivována zejména praktickými důvody. Hlavní trám byl podepřen příčkou, která místnost rozděluje na dvě části zhruba v jedné třetině. Na strop byl přitlučen a dráty upevněn rákos a strop byl omítnut. V té době byly pravděpodobně otlučeny všechny omítky na

stěnách, v místech fabionů a na příčných trámech byla vytažena profilovaná římsa. Na nové omítce je v sondách patrná po několika bílých nátěrech klasicistní dekorativní výzdoba, kombinující šablonové a malované prvky. Na malém fragmentu je patrný dekor, který se nácházel ve středu stropu. Na této výzdobě je pak ještě mladší vrstva již pouze se šablonovým dekorem. Na stěnách jsou stopy po této výzdobě téměř setřeny několikerým škrábáním. Ani tato stavební úprava nebyla příliš staticky odolná, a tak došlo k odpadávání štukové vrstvy. Proto byly omítky na stropě ve středech otlučeny, a tím došlo i ke ztrátám na renesanční polychromii, zejména na plochách poválů. Napříč místností byly vsazeny další trámy, které podpírají pronesenou původní konstrukci. Prohnutý hlavní trám byl od spodu hrubě osekán tak, že ve středu místnosti v největším bodu průhybu z něj byla odstraněna více než jedna třetina hmoty, se kterou zmizela i malířská výzdoba. Tato konstrukce pak byla pobita prkny a na ně byly umístěny nové stropy.

Rozdělení domu mezi různé nájemce a z toho plynoucí obtížná dostupnost konstrukce stropu z rubové strany, jeho špatný technický stav a s tím spojená velká časová a finanční náročnost jeho rehabilitace, jsou důvody, které jej nedovolují v současnosti prezentovat. Proto bude strop opět opatřen prkenným pobitím a v místnostech budou obnoveny ploché stropy, pod kterými bude tato ne zcela běžná a velmi hodnotná památka očekávat příznivější časy svého come backu.

ZUSAMMENFASSUNG

In Rahmen derzeitiger Bauinstandsetzung im Teil der Räume der zusammengeschlossenen ersten Geschosse in den Häusern Kleiner Ring 14/456 und Karlsstrasse 48/455 wurde unter späteren Flachdeckenkonstruktionen eine Renaissancedecke mit Rundholz enthüllt. Diese Decke über einem ursprünglichen größeren Saal bildet ein mächtiger Balken quer gelagert in der Raummitte und zwei schwächere profilierte Balken bei den Wänden. Auf ihnen ist dann Rundholzaufgelagert, verdeckt mit Holzleisten. Die Malerverzierung auf ihnen bildet eine klassische Renaissancegroteske in grauer, roter, blauer und grüner Farbigkeit, an den Balkenseiten ist eine Ockergliederung unterbrochen mit

rundlichen Denkbildchen mit Menschenköpfen. In den Fugen blieb die ursprüngliche Dichtung aus Naturmaterialien erhalten. auf der Renaissanceschicht ist eine Barock- heute unleserlich Übermalung. Klassizistische Zurichtung wurde aus statischen Gründen erzwungen, der durchgebogene Hauptbalken wurde von einer Querwand unterstützt, die Decken wurden verputzt und malerisch durch Kombination von Schablonen- und gemalter Verzierung geschmückt. Auch diese Zurichtung war nicht statisch widerstandsfähig und darum wurde die ganze Decke durch weitere Balken unterstützt und mit Schalung mit neuen Stuckdecken versehen.